

ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

Θέατρο, Κινηματογράφος, Μουσική, Αρχιτεκτονική

Παντελής Τσάβαλος, Νοέμβριος 2005

August Macke: Das Modegeschäft (1913)

ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

ΘΕΑΤΡΟ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΜΟΥΣΙΚΗ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Η κοσμοθεωρία του Εξπρεσιονισμού εκφράζεται και μέσα από άλλες καλλιτεχνικές μορφές, πέραν της ζωγραφικής: κινηματογράφος, θέατρο, μουσική και αρχιτεκτονική. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το εξπρεσιονιστικό θέατρο και ο κινηματογράφος για τον εικαστικό τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν τα εκφραστικά τους μέσα.

Στο επίπεδο των ιστοριών απαντάται συχνά η έννοια του τυράννου που συμβολίζεται από κάποιον που κατέχει μια μορφή εξουσίας (πατέρας, επιστήμονας) την οποία καταχράται με αποτέλεσμα να απελευθερωθούν ανεξέλεγκτες δυνάμεις που οδηγούν καταστροφικά αποτελέσματα.

Ο φωτισμός κυριαρχείται από μια αίσθηση χαρακτηριστικού: Έντονες, αντιθετικές δέσμες φωτός δημιουργούν μεγάλες αιχμηρές και δυνατές σκιές που συμβολοποιούν τις δυνάμεις του υποσυνειδήτου και κυριαρχούν στο σκηνικό χώρο.

Το ντεκόρ δραματοποιείται, αποκτά χαρακτήρα κεκλιμένου ασταθούς και αδιέξοδου χώρου που παραμορφώνει την πραγματικότητα και της προσδίδει μυστηριακή υπόσταση.

Οι ηθοποιοί δέσμιοι αυτού του χώρου, εγκαταλείπουν το φυσικό παίξιμο και κάνουν σπασμωδικές κινήσεις μαριονέτας με έντονες εκφραστικές εξάρσεις.

Στη μουσική το 'θέμα' με την παραδοσιακή έννοια αφηρημενοποιείται και παρουσιάζεται ως μια ευρύτερη κατασκευαστική αρχή, της οποίας παρουσιάζονται οι μεταμορφώσεις. Υποσκελίζεται ή καταργείται η τονικότητα και εισάγονται βίαιες αντιθέσεις δυναμικής και ηχοχρώματος. Η έκφραση εσωτερικεύεται και επιστρατεύονται όλα τα ζωγραφικά μέσα που διαθέτει ο συνθέτης (μελωδίες ηχοχρωμάτων, ανανέωση ορχηστρικής γραφής ακόμη και εξωμουσικά στοιχεία όπως ο φωτισμός).

Όπως και στη ζωγραφική έτσι και στις άλλες μορφές τέχνης, ο εξπρεσιονιστής αποδίδει τον χώρο εκφράζοντας τη βιωματική σχέση που έχει μαζί του, μια σχέση υποταγμένη, κατακερματισμένη και ασταθής και όχι αναπαριστώντας τον με φυσικό τρόπο. Τον παραμορφώνει και τον περιγράφει σαν έναν Αρμαγεδόνα, όπου τα ανθρώπινα συναισθήματα και τα ένστικτα θα γίνουν ο καταλύτης της στείρας του πολιτισμού αυτού και θα αποκαταστήσουν το απολεσθέν πνευματικό του περιεχόμενο.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

- Αϊσνερ, Λοτέ, **Η Δαιμονική Οθόνη: Ο Εξπρεσιονισμός στον Γερμανικό Κινηματογράφο και η Επирροή τον Μαξ Ράινχαρτ**, Αιγόκερως, Αθήνα, 1987 (Eisner, Lotte, *The Haunted Screen*)
- Kracauer, Siegfried, **From Caligari to Hitler: A Psychological History of German Film**, Princeton University Press, Princeton, 1947
- Pehnt, Wolfgang, **Expressionist Architecture**, Thames and Hudson, London, 1979

AKΟΥΣΤΕ

- **Arnold Schoenberg**: Five Pieces for Orchestra, op. 16 / Three Pieces for Piano, op. 11 / Verklarte Nacht, op. 4 / Chamber Symphony No. 2, op. 38
- **Alban Berg**: Five Pieces for Orchestra, op. 10. / Four Pieces for Clarinet and Piano, op. 5
- **Anton Webern**: Five Pieces for Orchestra, op. 10 / Three Pieces for Orchestra, op. 6 / 'Lulu'

ΔΕΙΤΕ

- Robert Wiene, **Das Cabinet des Dr. Caligari**, (The Cabinet of Dr. Caligari), 1919
- Paul Wegener, **Der Golem**, 1913/1920
- F. W. Murnau, **Nosferatu, eine Symphonie des Grauens**, (Nosferatu, the Vampire), 1922
- F. W. Murnau, **Der letzte Mann**, (The Last Laugh), 1925
- F. W. Murnau, **Faust**, 1926
- Fritz Lang, **Dr Mabuse der Spieler** (Dr Mabuse, the Gambler), 1922
- Fritz Lang, **Die Nibelungen**, 1924
- Fritz Lang, **Metropolis**, 1927
- E. A. Dupont, **Variete (Vaudeville)**, 1925
- G. W. Pabst, **Die Feudlose Gasse** (The Joyless street), 1925
- G. W. Pabst, **Die Buchse der Pandora** (Pandora's Box), 1929